

Stenografijo, tko si ti?

1969.

Stenodaktilograf

F. X. GABELSBERGER

Jednoga dana, na nekom sastanku, pozvali su me da kažem nešto o stenografiji. »Ali« — promucah uplašen — »o čemu sve da govorim i što?

Doista ne bih znao odakle da započnem i gdje da završim, jer je materija i više nego opširna, neizmjerena u prostoru i vremenu pa, prema tome, nema ni početne ni završne linije.«

»Ali što nam to govorite?« — prekinuli su me — »Pa zar se ne pojavljuju neprestano novi znakovi da bi se ubrzalo pisanje? I, napokon, tko si ti stenografijo? Stroj ti priječi put, ostaje ti notes čovjeka od zvanja, margina knjige naučenjaka, teka studenta.«

Odbacujem hrczu, negiram zbrčkarije improviziranih vijuga što pretendiraju da dignu do grafika definicije riječi, oživiljeni izraz neizmjernog duha bez granica, pa prema tome, bez početka i bez kraja. Govorim o pravoj stenografiji, o odjeći misli, o vidljivoj manifestaciji mišljenja, o tom krilatom duhu što trči za mišlju, pristiže je i zaustavlja, spasavajući je od zaborava ljudi i razornog djelovanja vremena. To su naslutili arhitekti prijašnjih i sadašnjih sistema, prvi stvaraoći organskih živućih kreacija; naslutili su glas koji ih je vodio u njihovu radu potčinjavanja znaka riječi, i to po njenoj leksičkoj vrijednosti, sintaktičkoj funkciji, etimološkom porijeklu, po njezinu smislu. Tako je uradio Taylor dajući oblik lukovima i segmentima, Aimé-Paris, Prévost, Delaunay i Duplejé također su uradili tako žrtvujući manje zvučnu fonaciju sonornijoj, dok je manje zvučna povjerena smislu. Tako je uradio i Gabelsberger izostavljajući doslovnost i popravljajući to genealogijom riječi; tako je uradio Meschini s foničkom abrevijacijom koja u tonskoj otkriva vitalno sjedište leksičke vrijednosti. Tako je uradio i Cima s profesionalnim i terminskim skraćenicama. Tako su uradili svi da bi preko teškoća, nezgoda i prepreka dostigli u svom stvaralaštvu najviši cilj: pismo koje se može shvatiti i koje se ne zaustavlja pred okom. Svi ti koji su vjerovali u ideju materijaliziranu riječju i znakom, naslućivali su tajnu što je omogućivala da njihovo djelo živi i preživi: to je ona ista tajna vibracije što malo pomalo postaje zvuk, harmonija, nota, melodija, kontrapunkt, simfonija, muzika, govor nebesa, to je tajna znaka što postaje izraz, a zatim se mijenja u simbol ideje, onaj simbol koji može ponovo evocirati jednu čitavu civilizaciju, jednu epopeju, jednu historiju: križ, mač, štit.

»Čak i neizmjereno može se obuhvatiti svojim najkraćim matematskim simbolom« — kazao je Franz Xavier Gabelsberger.

To dizanje i spuštanje između Neba i Zemlje onaj isti je zakon koji prethodi formiranju rastavljanja, rastavljanju koje je, sa svoje strane, budući da ponavlja metamorfozu formiranja, preludij i prijelaz ka novoj kreaciji. Integralan stenogram, tj. senzibilna slika misli, rješava se malo po malo svog nezgrapnog omotača, pa nastaje skraćunica, sigla: oko i ruka odustaju od onoga što mozak smatra suvišnim.

Stenografijo, ti dakle nisi nijemo mehaničko pismo, već glas duha i srca!

Druga tajna uspjeha pojedinih stenografskih konstrukcija je ravnoteža kontrasta koji sačinjavaju ovaj svijet i omogućuju mu da postoji. Jednako kao što mudar zakon ne samo kažnjava, već i humano shvaća i oprašta, jednako kao što se jedna država ne može održati na despotskoj vlasti niti na anarhiji, već samo na jednakosti i disciplini, ne može postojati ni precizna stenografska norma koja ne pruža dovoljno široke mogućnosti interpretacije. Nasuprot svim apriorizimima i sleđenim apstrakcijama reformatora i problematičnih pronalazača, istinski stvaraoći stenografije znali su uravnotežiti mjeru između zloupotrebe i samovolje, ukratko, usklađujući krutost teorije sa zahtjevima prakse nisu dopuštali da širina pravila pređe prag analogije.

Ako se naše umijeće sastoji od krnjih slova, bilo bi krivo pomisliti da se i ono mora sastojati od krnjih zakona. Ima li jednostavnijeg instrumenta od violine? Samo četiri strune za samo četiri prsta jedne ruke na vratu nešto širem od dlana. Zar naučna pozicija svake note na svakoj struni već znači gotovog violinistu? Kao što u muzičkoj umjetnosti nakon upoznavanja instrumenata slijedi izvođenje a zatim interpretacija, i stenografija zahtijeva graduirani prijelaz od proučavanja sistema (instrument) preko vježbi (izvođenje) do stenografiranja (interpretacija). Dakle, naše je umijeće sačinjeno od misterija. Mi vjerujemo u taj misterij koji materijalizira apstraktno: misao. Vjerujemo u njegovu vječnu budućnost, osjećamo dužnost da ga propagiramo podučavanjem, svakodnevnim radom. Naš credo je vjera, naša profesija je kult na čiji oltar žrtvujemo ispraznost aplauza, želju za bogaćenjem. Pa, zar to nije jedan zavjet? -jk-

(Izvod iz »Lettera mozze«)